

Blai Bonet, l'home adolescent

«L'home és com el mar: penetra i és penetrat, reflecteix i és mogut per la vida celest. Amb l'home, Déu il·lumina la Creació com la lluna la terra». La introducció a *El mar* és un recordatori ja de la seva primera novel·la. Blai tenia llavors dinou anys.

Va néixer a Santanyí, l'any 1929. Aviat partí a Barcelona, on es convertí en l'escriptor admirat, precoç.

Blai Bonet ha publicat poesia: *Entre el coral i l'espiga*, *Quatre poemes de Setmana Santa* (1947), *Cant Espiritual* (1952), *Comèdia* (1959), *L'Evangeli segons un de tants* (1965), *El jove* (1987), *Els fets*, *Cant de l'arc*, *El poder i la verdor*, *Teatre del gran verd*, i *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra*. En narrativa, *El mar* (1967), que comença l'any 1947, *Haceldama* (1958), *Judes i la primavera* (1963), *Mr. Evasió* (1969), *Si jo fos fuster i tu et diguessis Maria*. I en teatre, *Parasceve*.

Blai és ara a Santanyí, convalescent, preparant un llibre sobre la mort de Pasolini, mentre es reedita una de les seves millors novel·les, *Mr. Evasió*, la història d'un al·lot que viu el xoc entre la realitat que li vol imposar la seva família i el món del carrer, de la Barcelona que ell va descobrir quan els frares del seu internat l'envien a predicar als barris més marginats. Blai es mira amb ironia a l'espill i es regenera a través de l'escriptura.

—*Enguany ha estat un any Blai Bonet. ¿Què penses de tots els homenatges que t'han fet, de tota la gent que com Sagarra o Barnils, han vingut a parlar de tu, de la teva obra? ¿Què t'han recordat?*

—No m'ha recordat res. En primer lloc, m'he trobat molt bé. No m'ha sorprès gens això, perquè és el que sempre sol passar. Hi ha persones que, sobretot si sempre conreen amb profunditat, cercant les arrels de les coses, anant al context, quan surten a rotlo hi ha escàndol. És el que m'ha passat a mi durant anys. Llavors ve un replà, que també són uns quants anys. Ara, quan hi ha una perspectiva, aquella lluminària tan enorme queda estabilitzada, sol passar això sempre.

—*I després de la maror, ¿ve la calma i la reflexió?*

—Quan ve la reflexió és un altre assumpte. Ara, això és un país on la pro-

Enguany ha estat un any Blai Bonet. Reedicions i diversos homenatges així ho confirmen. Estoic i fresc, i al mateix temps cap de les dues coses, l'autor de «Mr. Evasió» es confessa assistit tothora de l'alegria d'escriure.

Xesca Sastre

JOAN MIQUEL FERRÀ

funditat no és gaire corrent. A Catalunya hi va haver això exactament amb en Verdager. Un moment de Maragall, de Carner... Bé, el país tampoc no és tan gran, però la gent en un moment s'exalta. No té res a veure amb el públic, amb l'obra en si. És com la química, no té res a veure amb el qui l'usa. L'obra surt de la vida en general. Són forces vitals, que no depenen d'un públic, sinó d'un conjunt de coses que passen a través meu. Les meves obres, jo ho sent dir aquí, són un munt de coses.

—*¿Però tu te sents com un dels millors creadors de llenguatge de la literatura catalana, tal com s'ha dit?*

—Sí. I, si em dius de totes les èpoques, també. Un dia em varen dir tant com en Ramon Llull. Jo vaig respondre que no, que després de Ramon Llull. Bé, això és un doi, però ¿per què no ho han de dir? ¿I en Verdager? Sense ell ningú no seríem res. És de les persones que admir més. I ara el tornen a treure, però l'han polititzat molt durant aquests anys. Tots els qui ha sortit el nom d'Espanya als seus llibres, els han passat a un cert replà.

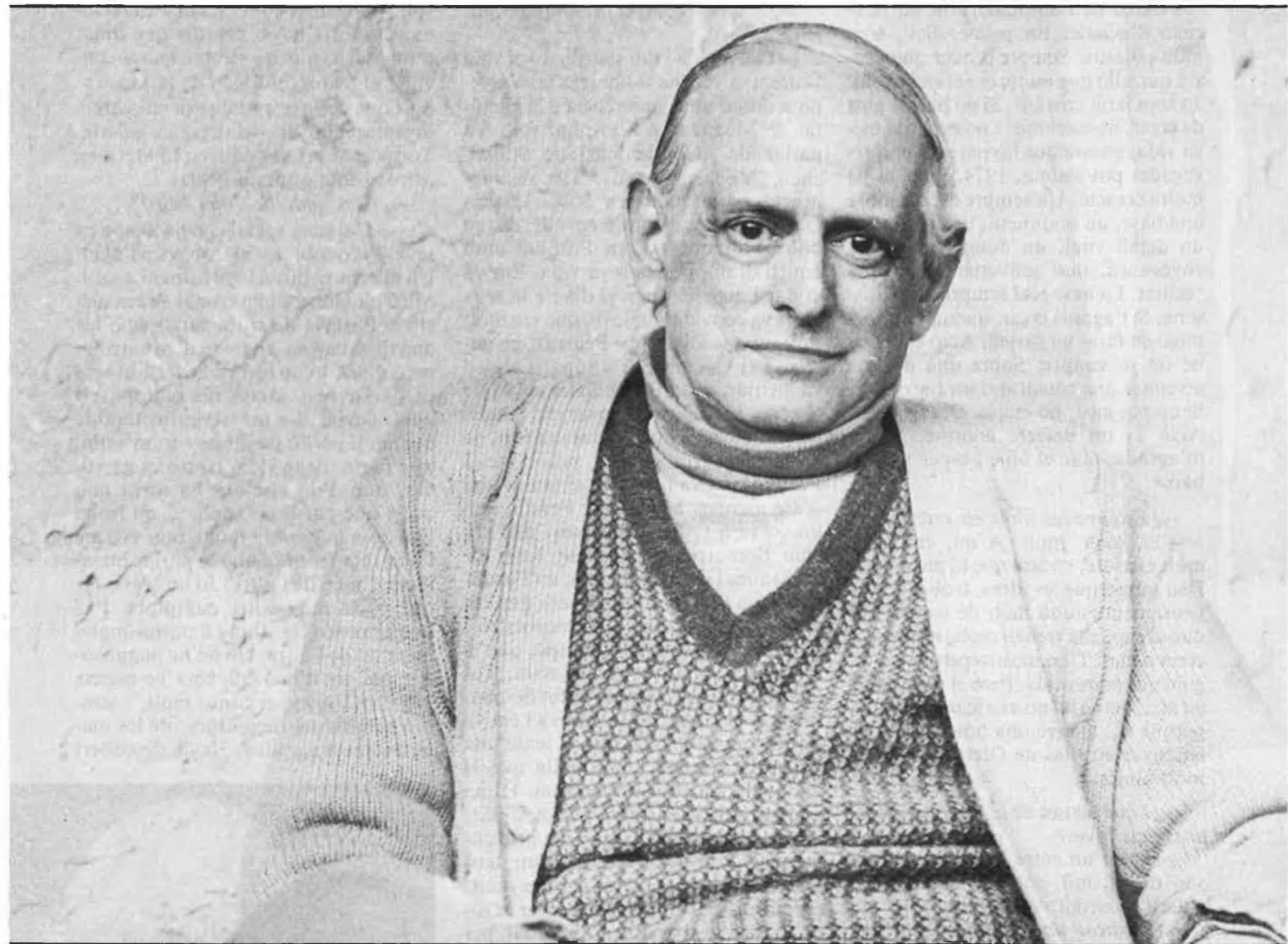
—*¿Contem una mica com vares començar a escriure?*

—Molt prest. L'altre dia vaig quedar espantat perquè vaig rebre una carta d'un senyor que ara deu tenir noranta anys, i aquest home ha sortit als meus llibres i no el tractava molt bé i me va enviar...

—*¿I qui era aquest senyor?*

—T'ho puc dir, era un superior del seminari, deu tenir noranta-no-sé-quants d'anys. Em va enviar una carta que eren papers seus de quan el varen ordenar, un vers seu amb molta gràcia que contestava, de part seva, el que jo li vaig dir a *Judes i la primavera*. I em va enviar un poema meu de quan jo tenia catorze anys, de lires italianes, però que déu n'hi do! Quan sents que tens coses a contar cal dir sí. Hi ha gent que li fa por. N'Àlex Susanna tot d'una ho va apuntar. I m'agrada perquè apunta allò important. La gent ho va entendre molt. Moltes vegades en el món s'ha dit per diferents personatges que ningú no sap què és la veritat. I jo sé ben cert que ho sé.

—*¿I què és la veritat?*

«La veritat és dir-ho tot sense amagar res mai. Si un home diu tot el que sent, segur que farà una obra».

—La veritat és dir-ho tot sense amagar res mai. Que si això no ho diré perquè ho trobaran lleig, que si això no ho diré perquè s'enfadaran..., això són mentides. Si tu ho dius tot, seguríssim que diràs la veritat.

—*¿La veritat és sempre allò que un pensa?*

—No, no, no. Tot quant sents i tot quant penses. Un home és un edifici infinit. Si diu tot el que sent, seguríssim que farà una obra. No serà un senyor que escrigui llibres. Es proposarà fer una obra, de deu, dotze llibres, però on ho dirà tot.

—*Blai, ¿què recordes de Barcelona del temps que fores allà?*

—Home, que ho enyor molt. Ho record tot, igual que la veritat. Hi tenc una enormitat d'amics i, a més, a Barcelona no he perdut ni una amistat. Tots els que eren amics llavors ho són ara.

—*¿T'hi varen tractar bé?*

—Molt. Si ho diuen en castellà, so-

na més bé. Jo era un «querido», era molt estimat. Me mimaven. Estava delicat de salut...

—*¿Qui recordes més?*

—Molta gent. Ara vengueren els Bonet Garí, amb qui passava l'estiu a Lluc Alcari a la seva torre. Era una gent de molta relació. El dilluns hi anava a dinar l'abat de Montserrat, l'abat Escarré. El dimarts venia una altra gent. Vaig conèixer en Carles Riba, que va venir a Santanyí amb na Clementina. Ell va promoure allò d'anar-me'n a Barcelona.

—*¿Què et va dir en Carles Riba?*

—No era molt xerrador. Amb mi, sí, però si hi havia gent... Els diumenges a Barcelona em deia, «en comptes de venir a les set, vine a les quatre». I jo li contava coses, de les Rambles. Pareix que ell no hi anava mai. I de jove tampoc. Li agradava xerrar de coses del carrer. Davant les visites, d'un violinista com en Xavier Turull, no podia parlar de segons què.

—*¿Era tímid Carles Riba?*

—No. Quan s'enfadava, s'enfadava molt. Però davant la gent xerrava molt tot sol. Record quan hi va haver la invasió d'Hongria. Es va asseure a la «càtedra», a la seva, i parlà durant dues hores de les llibertats i jo-què sé, però ell tot sol.

—*¿I qui éreu a les tertúlies?*

—Fix, fix, jo. El matrimoni Turull, el violinista, també. El pintor Obiols, el senyor Permanyer... I d'altres que no hi anaven sempre. Era molt bon xerrador.

—*I de l'etapa del sanatori al Montseny, ¿què en recordes?*

—Jo no vaig estar a cap sanatori al Montseny, vaig estar en una casa particular amb el rector del Montseny, en Pere Ribot. Jo ho record com de les èpoques millors que he passat.

—*¿No hi ha part de la teva autobiografia a La mar, o a La Mirada, que transcorre en un sanatori de tuberculosos?*

—Això de l'autobiografia ho hauríem d'aclarir. En primer lloc, som molt pillastre. Sempre procur que pensin que allò que escric es refereix a mi. Jo som molt creador. Si no passàs gust de crear, no escriuria. I no explic la meua vida; encara que ho paregui poques vegades pos Palma, 1974. Però hi ha molta creació. Un sempre escric sobre una base, un sentiment, una sensació, un detall vital, un desig real o una enyorança, que converteixes en una realitat. La base real sempre és petitíssima. Si t'agrada crear, damunt un formigó en faràs un castell. Això és el que he fet jo sempre. Sobre una misèria aixeques una catedral o un barracó... Si no pas gust, no escric. Des de petit. Això és un defecte enorme. Si no m'agrada, tanc el bloc i esper l'hora-baixa.

—*¿Esborralles molt els escrits?*

—Sí, molt, molt. A mi, em costa molt escriure, encara que hi passi gust. Deu ser perquè les idees, trobar-les, el pensament em du molt de temps. Ho duc al cap, allà treball molt, hores senceres o dies. T'ho mostro perquè no diguin que és mentida. Però el paper queda així, net. Mai no escric una paraula perquè sí... la cerc una hora. M'ho va ensenyar en Blas de Otero, que érem molt amics.

—*¿I què penses de la gent que escriu ara, dels joves?*

—Potser un entre mil. Per ventura són molts, mil, sortiran alguns. Bé, aquest passerell —*n'Arnau Pons, qui li ha dedicat unes pàgines que han agradat molt a Blai Bonet*—. Tampoc n'hi ha molts que escriguin això, tan vital, m'ha vengut molt de nou. Generalment, em fa l'efecte que no ho pensen molt o no ho senten. Jo crec que tenen els sentits molt a lloure i s'han de tenir molt fermats. Resulta que, en lloc de fer una obra, fan coses. Ara van a un premi i... però a l'hora de tenir-ho tot lligat, molt coherent i ganes de crear, ja n'hi ha més pocs.

—*¿Què estàs preparant ara?*

—He inventat la mort de Pasolini. Crec que el llibre es dirà així.

—*¿Per què Pasolini?*

—A mi em va impressionar. Jo primer cerc el títol i llavors escric el llibre. El títol que sigui com un cartell, que cridi l'atenció. Vaig pensar: el Diari IV, parli del que parli, es dirà Pasolini, perquè el tema dona per a molt, com a director de cine, com a poeta, novel·lista i comunista. Era comunista i els comunistes no el podien veure. Feia l'Evangeli segons Sant Mateu i al Vaticà no el podien veure. Era un cas.

—*¿T'atreu com a personatge maleït?*

—Tan maleït i tan senzill. Jo el vaig veure una vegada a Barcelona. Va venir a donar una conferència a la Facultat de Medicina a l'hospital v. l. Va parlar de «Contaminazione Stilistiche». Va ser preciós. De vegades n'hem parlat amb en José Agustín Goytisolo, tots els que érem allà, de tan bon al·lot que era en Pasolini amb aquell dramot de la seva vida. Em va cridar l'atenció quan el dia de la seva mort va convidar un jove, que era molt jove, nomia Giuseppe Pelosso, em pareix. I el va convidar a sopar i aquell va menjar, un al·lot de disset anys que té gana. I ell no va demanar res. Aquell bergantell es va menjar dues racions de no-sé-què i fruita i cafè, puro i etc. I Pasolini se'l va mirar tot el temps així sense menjar. I llavors se l'endú amb un cotxe a Ostia, a un barri que era com Somorostro. Era un barri de barraques i ell en tenia una, en Pasolini. Pensa tu, tenir una barraca que era seva a un barri com el Somorostro i anar amb un solarell d'aquells que el matà. Ell volia que el matassin. Tot allò de no sopar. Aquell al·lot ho comptava tot el temps: «Me mirava i em va dir que anàssim allà, que hi tenia una barraca». Aquell home volia que el matassin. La cosa va per aquí. Hi ha aquest món de Pasolini, pertot, a Barcelona, és universal, una cosa profunda que va fins a les arrels. És un diari que va molt al fons, m'agrada molt, perquè arribes amb la mà a tocar la roca. L'he d'acabar abans de Nadal, per reprendre l'hivern. Es necessita humor per escriure una novel·la. Has de passar bé l'hivern, ara he d'acabar el diari abans de Nadal i la novel·la abans de Pasqua.

—*¿Qui recordes amb més afecte de Mallorca, o no has estat mai massa amic de ningú?*

—Home, molt. A mi, no hi ha res que me desagradi. Jo som una persona que estigui allà on estigui estic molt bé. A mi Mallorca m'encanta i, Barcelona, també. Mai no m'he sentit ni molest. Em podrien fer una animalada i em seria ben igual. Jo pensaria: «Me la devia merèixer».

—*Blai, ets molt estoic...*

—Bé, tan estoic. Jo som un fresc també. Bé, cap de les dues coses. Després passes llista i n'has fetes moltes. Jo he parlat tan malament dels governants pels diaris. M'agrada l'ambient de Mallorca, però quan vaig venir de Barcelona em sentia com un ocell tot «Un sempre escric sobre una sensació, un detall vital, que converteixes en una realitat. La base real sempre és petitíssima».

sol. Acostumat com estava a Barcelona, on no hi havia cap dia que dinàs o sopàs a ca nostra, sempre anava convidat al teatre, al Palau de la Música. Sort que després a Mallorca ens vàrem inventar allò de Pelaires, la galeria. Tornar a veure per aquí en Calders, en Miró, i tota aquesta gent.

—*¿Eres amic de Joan Miró?*

—Bé, alguna vegada havia anat a ca seva. Però sobretot el trobava a l'avió. Un dia em va dir: «Ja hi tornam a ser». Miró pintant era una cosa, i ell era una altra. Parlava de si les garroves o les ametlles havien anat bé a Montroig, però d'art, jo no record haver-li'n sentit parlar mai. Això, als pintors, els passa sovint. I a un escriptor, també, que no li parlin de llibres. Jo m'estim més parlar de la vida, no de les garroves, sinó d'un disc que ha sortit nou o del que passa pel món. A mi hi ha una cosa que em fa molta por. No me l'han feta fer mai, que és parlar malament d'un o de l'altre. Jo ho sent a dir que passa molt entre escriptors. I és que es posen tot d'una a parlar malament un de l'altre. No ho he pogut sofrir mai, tot d'una tall. No s'ho mereix la gent. Tàpies, el conec molt, i sempre hem parlat de pintura, de les matèries que li agraden. Havia descobert

JOAN MIQUEL FERRÀ

un paper d'estrassa molt bo per pintar-hi a sobre. I també parlem de les coses del món. Ell és un home molt casolà, havia anat per feina a Nova York i n'estava espantat, però, d'altres pintors, no li n'he sentit parlar mai malament.

—¿De què estàs més content, del que has escrit o del que hi ha publicat?

—De content, ho estàs d'haver-ho pogut fer. No em falten mai les ganes, les idees, l'alegria d'escriure. Les ganes d'escriure m'acompanyen des del matí fins que me'n vaig a jeure. Ara per ventura em costa un poc més, perquè entre medicaments i anar a passejar perd mig dia. Del que pas més gust és de tenir les idees pendents i clares. Procur cuidar-me. Tenc el deure de dir, perquè vius en una època. I si no ho dius tu, ¿qui ho dirà?

—¿Has patit la censura dels editors? Jo sé que als diaris ets un dels col·laboradors més censurats, amb escreix.

—Molt. Bé, això dels diaris ho deixarem anar. Els editors, quan hi havia censura, no em varen treure quasi res. Per exemple, en el cas d'*El mar*, es pegaven tocs pel cap que pogués estar a un mostrador. *Mr. Evasió* tampoc era molt pensable al país. A l'any 50 se'm varen tirar a sobre amb *El mar*, però

tots els estudiants universitaris duien el llibre davall el braç. La censura s'ho va menjar. Els editors sí que censuren, però molt, em farien esborrar capítols si poguessin. Una vegada els vaig dir: ¿Pensau que una cosa que jo hi he passat tantes hores per escriure-la, ara l'esborraré? Ja sortirà el segle que ve. Amb *Mr. Evasió* va passar una cosa d'aquestes. No hi havia manera amb el llibre de publicar-lo, fins que ho agafà en Joaquim Marco a corre-cuita, perquè no ho tregués un altre. També em varen donar branca, jo per branca no em puc queixar.

—¿Què és el que més et retreuen?

—Home, tot. Jo crec que el que més em retreuen és que estigui tan segur. De no esborrar quan ells volen, de tocar temes que existeixen i ells no volen saber. Quan et veuen tan aferrat al món real, llavors diuen no, no hi ha res que fer amb aquest.

—¿I els editors quins temes no volen tocar, ni publicar?

—Res d'allò que jo he escrit es pot escriure avui en dia. O te penses tu que n'hi hagi hagut molts, de Blais, no. Em sap greu dir-ho, perquè som molt humil. Mira, Blas de Otero va tenir una costa molt amunt. A l'últim ja no escrivia. Ell era del partit comunista i el

varen treure, de tant que ho era, de tan pur i tan net, no el podien veure. En Blas de Otero sempre m'ho deia: anar a contra corrent, si ho mires bé, és més còmode que anar costa per avall; perquè costa avall, rodoles, i costa amunt, potser et costa, però vas dret. Ell deia: «Vivim en un país en què la gent no gosa ser Quevedo». Això anava per ell. En Blas de Otero, no ho deia, però va superar Quevedo. Jo l'estimava molt i l'estim molt, en Blas de Otero. Érem dues persones molt afins. Per cert, que fa dos anys vaig tenir una alegria. Jo passava un cap de setmana a Sóller. Va entrar una senyora magra a can Castaldo a comprar una ceràmica i en Castaldo diu: «¡Ah!, això és na Tacha». Jo vaig dir que el nom em sonava. I li vaig demanar: ¿D'on ets tu? «De Bilbao», em va contestar ella. En Castaldo va dir: «¿Que vos coneixeu?». «No, però aquest nom surt als millors sonets d'en Blas de Otero». I ella diu: «*Eramos novios*». Havien estat molt de temps junts. Ella era una dona molt lletja, amb cara de basca.

—¿Com recordes el Congrés d'escriptors a l'hotel Formentor, més de trenta anys després?

—En Gafim em diu: «Tu véns en nom de Catalunya». Era com un acudit, jo tenia divuit anys i desembarcava a Son Sant Joan. A mi m'agradava anar amb aquests homes, amb en Foix. Per a mi, eren amics com de col·legi. Tenien quaranta anys més que jo. En el fons eren com jo, que no he passat mai dels vint anys, de caràcter, de doïut. I ells me fa l'efecte que també, sobretot en Foix. En Riba se sabia posar més a la seva càtedra. Ara, en Foix, no crec que arribàs als vint. En Foix en tenia quinze o setze. Jo, aquells poemes d'ara, no els entenc, deia. En Foix ho explicava així: «Me'n vaig dur aquell poeta jove al Port de la Selva i li dic, escolta tu, mira quin culet —passava una noia per allà— i aquell s'ho va mirar com si res». «Aquest home no pot escriure mai», em comentava en Foix. Resulta que el vaig tenir allà a la mateixa habitació i xerraven molt, xerrava ell, jo estava mort de son. Era molt nin. Era una generació que tots devien ser per l'estil. El qui era clavat a en Foix, era en Llorenç Artigues, en Miró, clavats, clavats, però més tímid. En Riba, acostumat a traduir dels grecs. Perquè et facis una idea de com era en Riba: Quan ell llegia la tesi doctoral de Maragall, bombardejaven Barcelona. ¿T'ho figures? Un senyor llegint la tesi, mentre bombardejaven Barcelona. Ja era així, no se va aturar. S'ha de ser molt doctor. □

